

ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS
VASLUI
XXI, 1999

**TUMULII DIN ZONA MEDIANĂ A BAZINULUI
SUPERIOR AL RÂULUI BÂRLAD**

Sergiu ȘTEFĂNESCU

Prezentăm și analizăm tumulii pe care i-am descoperit în această zonă, ce acoperă un segment din valea râului Bârlad, de la vest de târgul Băcești, până la gura Șacovățului, la est de Todirești, iar la nord urmează limitele dintre județele Iași și Vaslui. Spre sud suprapune partea superioară a bazinelor pâraielor Racova și Stemnic, adăugându-i-se și o fâșie de teren dintre comunele Vuțcani, Corni – Albești și Hocenii din județul Vaslui. Această cercetare cuprinde o suprafață de cca. 150 km².

Regiunea studiată se caracterizează printr-un relief variat cu numeroase văi străbătute de ape, cu terase și versanți ori platouri bune pentru agricultură, și cu pășuni obținute prin defrișarea pădurilor. Apoi, la cumpăna dintre ape, de pe greabănușul masiv al dealului Mălinești – Gârceni – Rafaila, se desprind numeroase culmi de deal, orientate spre nord și spre sud, acoperite, încă, de apreciable suprafețe de pădure.

Datorită acestor variate și bune condiții de trai, zona cercetată a fost locuită aproape continuu încă din mileniul VI î.Hr.

De la populația băștinașă, ca și de la unele popoare migratoare de pe aceste locuri, au rămas o serie de mărturii materiale, între ele fiind și tumulii, pe care ne-am propus să-i cartăm și să le determinăm cu mai multă exactitate originea și încadrarea cronologică.

Precizăm, de la bun început, *că am considerat drept tumul sau movilă funerară, acea ridicătură de teren, amenajată de mâna omului, deci artificială și destinată a fi mormânt individual sau necropolă funerară.*

În continuare ne vom referi și la unele movile care au căpătat o anumită denumire în funcție de specificul lor exterior sau datorită altei destinații. Astfel întâlnim în zonă și tumuli denumiți populari "Boatcă" (plural botci), toponim provenit de la asemănarea acestor movile cu proeminențele ce cresc pe fagurii cu puiet din stupii de albine¹

În documentele noastre, emise de cancelaria Voievodatul Moldovei, se întâlnește frecvent menționarea unor movile², care, arareori sunt tumuli, fiind adesea semne de hotar ale proprietăților funciare, dobândite prin o danie domnească.

Cercetătorul Ghenuță Coman, a menționat, în urma cercetărilor de suprafață în județul Vaslui, 136 de tumuli, cunoscuți la acea dată. Dintre aceștia ne vom referi doar la unul, cel de la "Lutărie" – Dumbrăveni³. Deoarece prin cercetările de suprafață, întreprinse pe parcursul a mai multor ani, am descoperit alți peste 60 de tumuli, într-o regiune restrânsă, considerăm că în județul Vaslui există numeroași alți tumuli, necunoscuți încă. Observațiile efectuate în teren, au permis constatarea de fapt că majoritatea tumulilor se află în strânsă corelație cu existența unor foste așezări învecinate. Studiarea formei și a dispunerii lor în spațiu, ca și orientarea lor după punctele cardinale (a celor cu forma alungită), însoțită de o documentare în domeniul istoriei universale, au facilitat posibilitatea stabilirii unor concluzii, dintre care cea mai importantă este aceea că : *Așa cum fiecărei epoci sau culturi, îi este specific un anumit fel de bunuri materiale (exemplu un anumit fel de ceramică), tot așa fiecărei seminiții omenestii îi este caracteristic un anume ritual de înmormântare și, deci, un anumit fel de ridicare și de amplasare al tumulilor, atunci când comunitățile umane respective nu folosesc necropolele plane*⁴.

În acest sens al cercetării, în vederea unor concluzii de clasificare a tumulilor cercetați în zona amintită, am folosit pe de o parte criteriile generale, iar pe de altă parte criteriile de ordin special, în funcție de caracteristicile specifice ale tumulilor în cauză.

I. Criterii generale

A. După formă

1. Relativ circulară
2. Mai mult sau mai puțin alungită.

B. După dimensiuni

1. Mici, având diametrul (mare) de până la 12 – 15 m.
2. Mijlocii, cu diametrul de până la 20 – 25 m și l = 2 – 3 m.
3. Mari, cu un volum de peste 500 mc.

C. După număr

1. Singurateci (câte unul – doi)
2. Grupați (minimum trei, de același tip).

D. După amplasarea în spațiu

1. Motivele aflate de-a lungul apelor, ori pe promenele una- două terase.
  2. Tumuli ce se află în bazinele cu alunecări de teren, sau lângă apele mai mari, care îi pot coroda, acoperi cu aluviuni, sau surpa malurile pe care se află.
  3. Mobile ce se mai găsesc în vatra satelor, orașelor, a unor construcții industriale, ori agro – zootehnice, sau pe traseul unor importante căi de comunicație.
- Din numărul inițial, majoritatea au fost distruse.

4. Tumuli aflați pe versanții dealurilor. Din aceștia scoatem în evidență categoria tumulilor ce se află în locuri retrase, pe versanții unor cununi de dealuri, în mijlocul unor codri întinși, altă dată. Aceștia sunt cei mai importanți din punct de vedere istoric și arheologic.

5. Pe culmi de deal cu acces de dificultate medie.

II. Criterii speciale

A. După ritualul funerar

1. Cu cadavre incinerate.
2. Cu cadavre înhumate.

Modul de construcție al tumulului și ritualul de înhumare, îl leagă de o cultură anume, iar prima înhumare este aceea care îi stabilește "vârsta"

Ne intrigă cunoașterea apartenenței tumulilor la o cultură sau alta. Aceasta este o problemă dificilă, delicată. Dar după nenumărate observații, am concluzionat că:

În zona noastră tumulii, descoperiți până acum par a fi fost ridicați în două mari etape.

I. Între complexul Horodiștea – Foltești și cultura Noua (doar ramura Sabatinovka).

II. Hallstatt final – sec. IV. d. Hr.

Toți tumulii descoperiți până acum au fost împărțiți în două mari categorii: a) Tumuli obișnuți, "ai muritorilor de rând", și b) Tumuli "princiari". Ne vom referi, în primul rând, la tumulii obișnuți.

I.a. Tumulii complexului Horodiștea – Foltești și cei ai etapei Foltești II. În spațiu sunt dispuși ca și așezările lor, pe versanți sau culmi de deal, mai rar jos, lângă pe, totdeauna însă, în apropierea așezărilor. Ca formă sunt aproximativ circulare, cu D⁵ cuprinse între 10 – 12 m și 20 – 30 m și l de 1 – 3 (4) m. Îi vom enumera:

Nr. 1. Situat în comuna Băcești, la cca. 200 m, NV, de cantonul silvic Pietrosu, are D = 40 m și l = 2 m.

Nr. 2, pe dealul Ciurea (Holm), în comuna Poienari, județul Neamț. Inițial erau doi tumuli. Unul a fost distrus complet, celălalt în bună parte. Dimensiuni rămase: L = 5, l = 2 m, l = 1 m. Se impun, pentru amândoi, săpături urgente de salvare.

Nr. 3. Coasta lui Melinte, în comuna Dumești. Între tumulii dacici majoritari, se află și unu – doi, din etapa Foltești II, dintr-o așezare vecină.

I.b. Enumerăm alți câțiva tumuli, ce aparțin Bronzului timpuriu, din perioada amforelor sferice și cistelor de piatră. Aceștia sunt mai îngrijit lucrați, au D de 10 – 20 m (unde nu au fost arați) și l de 2 – 3 m, iar forma circulară. Astfel:

Nr. 4. La Catarg, sau la Movilă, pe dealul dinspre Cotic, în comuna Dumești, are D = 20 m și l = 2, 30 m.

Nr. 5. În fosta pădure comunală Rafaila, lângă pășune, pe Piciorul Hârbului, există 4 tumuli apropiați (bazele lor se ating), de formă circulară. Având în vedere că cel dinspre E, mai are încă o lespede de piatră, plantată în vârf, poate ar trebui atribuiți unei populații din cultura amforelor sferice, venită în contact, în timp și spațiu, și influențată de purtătorii culturii (Horodiștea) Foltești, ce încă mai locuia zona⁶.

I.c. Din cultura Noua – Sabatinovka a fost descoperită o singură așezare, de la care se pare că au rămas doi tumuli, "îngemănați" (nr. 6), pe izlazul Dumești – Pietrosu, construiți îngrijit, cu D = 15 m și l = 4 m.

II. Tumulii din perioada, sec. VI î. d. Hr. – sec. IV d. Hr.

II.a. Tumuli (obișnuți) dacici. Se găsesc amplasați pe jumătatea inferioară a versantului și pe terasele de lângă pâraiele (secundare) unde locuiau de obicei dacii.

Când sunt mai numeroși nu au vre-o ordine în așezare, fiind ridicați la întâmplare. Între ei distanțele sunt de 20 – 50 (80) m. Au D de 10 – 30 (70) m și l de 1 – 2, 5 (3) m. Tumulilor din terenurile ce se ară li s-a mărit mult D, uneori devenind alungați (pe curba de nivel) și li s-a micșorat înălțimea. În raport cu așezările, sunt

situați în relativa apropiere a acestora, peste o mică culme, peste o vale seacă, sau un pâraiaș.

Aceștia se găsesc: Pe izlazul Pietrosu, în comuna Dumești, la nr. 7, unul, cu $D = 10$ m și $l = 2$ m. La nr. 8, doi tumuli, cu $D = 10 - 12$ m și $l = 1,5$ m. La cca 150 m, VNV, se află un altul, cu $D = 25$ m și $l = 2,5$ m. Imediat la sud de așezarea dacică, se află un număr de ridicături de pământ, cu $D = 1,5 - 2,5$ m și $l = 0,6 - 1,0$ m, suspectate de noi a fi artificiale. În timpul verii nu se disting datorită vegetației.

Nr. 9, pe Coasta lui Melinte, câmp de tumuli cu D de $15 - 30$ m și l de $0,50 - 3,00$ m. Pot fi $6 - 9$ (12) buc. Pentru $3 - 4$ dintre ei se impun urgent săpături de salvare.

Nr. 10. Lângă Țuțura, la est de Dumeștii Vechi, există 3 (4) movile cu $D = 10 - 20$ m și $l = 2$ m; necropola poate aparține așezării din sec. V – IV î.d. Hr., situată la cca. 500 m, SE.

Nr. 11. În pădurea Căptălan, la ESE de dealul Valea Mare se află 3 (v) tumuli ce au $D = 15 - 20$ m și $l = 1 - 2$ m. Toți aceștia de până aici se află pe teritoriul comunei Dumești.

Nr. 12. În pădurea Rafaila, comuna Todirești, la cca. 100 m, ESE de fântâna de la Izvorul Rece, s-a descoperit un grup de tumuli, de 3 ($5 - 7$) buc. cu $D = 15 - 30$ m și $l = 1 - 2$ m.

Nr. 13, la vest de satul Rafaila, pe prima terasă a pâraului Stemnic, există 6 movile cu $D = 10 - 15$ m și $l = 1 - 2,5$ m, înșirate pe cca. 300 m. Aparțin unei așezări ce, probabil, se află peste pârau, în pădure.

Nr. 14, pe Coasta Holmului, la SE de satul Dumbrăveni, există doi tumuli cu $D = 15 - 20$ m și $l = 2 - 3$ m.

Nr. 15. Pe tarlăua Cobâla, chiar pe limita dintre comunele Vutcani și Comi – Albești se află 7 tumuli cu $D = 30 - 70$ m și $l = 0,60 - 3,00$ m. Patru dintre ei necesită urgent săpături de salvare.

Considerăm tumulii dacici obișnuiți, drept "depozite" de urne funerare și, presupunem că fiecare dintre tumulii aflați lângă o așezare, *aparține unui grup de familii îndeaproape înrudite, moștenindu-se de descendenți, "crescând" în măsura folosirii*. În baza acestei ipoteze apreciem că familiile numeroase aveau tumulii mai mari. *Numărul lor total este direct proporțional cu durata și mărimea așezării care i-a creat.*

II.b. Tumuli princieri⁷

Este o categorie cu totul deosebită de cele descrise până acum, deși se află în aceeași zonă. Este cea mai importantă și plină de mister. Presupunem că acești tumuli au fost ridicați între sec. VI – V î. Hr. și sec. IV d. Hr. Majoritatea aparțin populației autohtone, daco – getă. Doi dintre ei au fost ridicați de semintii străine, bastarni, sau (și) goți. Trei se află pe cursul superior al unor pâraie secundare, alți 5 pe versanții dealurilor. Cel puțin o parte din ei pot conține tezaure. Această categorie are unele particularități specifice doar ei. Astfel:

1. Se află exclusiv în locuri retrase, adesea dosnice și greu accesibile.

2. Trei dintre ei au câte un tumul mic, de aceeași formă, situat exclusiv la nord. Este posibil ca încă doi să fi avut asemenea "sateliți" dar care să fi fost acoperiți de aluviunile aduse de pâraiele pe care au fost ridicați.

3. Toți au o formă generală alungită, și sunt lucrați îngrijit. Șase sunt orientați

N – S, doi, E – V.

4. La toți partea mai înaltă a coamei este orientată spre N, și respectiv spre E.

5. Toți sunt amplasați în locuri însoțite și de unde se deschide o frumoasă perspectivă asupra văii respective.

În sprijinul afirmației noastre că aceștia sunt tumuli princieri, revenim la aspectul amintit mai sus, privind existența tumulilor mici, cu aceeași formă și orientare, amplasați exclusiv la nord și în imediata apropiere a celor mari. În aceștia credem că au fost înmormântate cadavrele celor care au ridicat tumuli mari, fiind sacrificați ulterior, pentru păstrarea secretului (existenței unui tezaur), ori, poate, să slujească în continuare răposatului.

În unele cazuri este posibil ca decesul celor înhumați în tumuli princieri, să se fi datorat unor lupte grele, susținute de populația autohtonă cu diverse popoare migratoare, undeva în lunca Bârladului, de la Negrești, la Vaslui, sau, poate, în apărarea cetăților existente în zonă:

Considerăm că tumuli princieri sunt:

Nr. 16. Stogul de pământ. Se găsește în pădurea Băcești, ua. 38, sus, la confluența a două pâraieșe; baza sa a fost colmatată. Are $L = 13$ m, $I = 8$ m, $\bar{I} = 4$ m și un $V =$ cu cca. 150 mc.

Nr. 17. La Morminte. Se află în pădurea Dumești, ua. 38, amenajat, împreună cu alți 2 – 3 mai mici, pe o uriașă "brazdă" de pământ, desprinsă și alunecată din versantul dealului. Volum aparent cca. 25000 mc., real cca. 1500 mc.

Nr. 18. Movila Veșnică (cea amintită la nota 2), se află în pârau Suhuleț⁸, la N de satul Dumești. Are $L = 80$ m, $I = 30$ m, $\bar{I} = 1 - 3, 5$ m, și $V = 1500$ mc.

Nr. 19. La Monic. Tumul situat în pădurea Dumești, ua. 10, sus, la 2/3 a versantului. Volumul aparent este de cca. 5000 mc., volum real de cca. 700 mc., iar volumul tumului mic, de doar, 7 mc.

Nr. 20. Pe Împutița. A fost ridicat în pădurea Dumești, ua. 13, jos, aproape de drum. $L = 18$ m, $I = 10$ m, $\bar{I} = 2,5 - 3,5$ m, iar $V =$ cca. 75 mc. Ultimii 4 se află în comuna Dumești.

Nr. 21. În pădurea Rafaila, parcela 44, a fost amenajat un frumos tumul, în formă de prismă triunghiulară etajată⁹, având la 10 m, spre N, un altul mic¹⁰ și lipit de el, spre E, un altul.

Acești șase tumuli par a fi ai populației autohtone.

Tot în pădurea Rafaila, între ua. 41 și 42, se află un alt tumul princiar (nr. 22), în formă de prismă triunghiulară alungită, cu $L = 90$ m, $I = 15$ m, $\bar{I} = 4 = 10$ m și volum de cca. 2500 mc., dar orientat E – V.

Tumuli de la nr. 21 și 22 se află în comuna Todirești.

Un ultim tumul princiar, La Lutărie¹², (nr. 23), se află pe malul unui pârau, și are $L = 30$ m, $I = 10$ m, $\bar{I} = 4 - 6$, iar $V =$ cca. 500. Este de asemenea orientat E – V. Ultimii doi, nr. 22 și 23, nu aparțin populației autohtone. Poate bastarnilor, sau goților. Ambele seminții au avut așezări în zonă.

II.b₂. În afara acestora mai sunt alți 2 (3) tumuli, în aceeași pădure Rafaila, mai mici, unii orientați NNE – SSV, alții nu prea bine definiți, care pot fi mormintele unor personalități de rang mai mic, ale populației autohtone. Nu sunt tumuli obișnuiți, nefiind vreo așezare în apropiere. În zona cercetată (incomplet) de noi, mai sunt,

sigur, și alți tumuli, în special ai unor așezări situate în păduri, dar confundându-se cu numeroase ridicături de pământ, asemănătoare, dar de sorginte naturală.

Ne surprinde lipsa tumulilor din culturile Noua și Hallstatt. Poate au fost mici și s-au aplatizat total, ori, ridicați în lunca Bârladului, au fost acoperiți de aluviuni. Nu semnalăm nici tumuli ridicați după sec. V. e.n.

Am apelat la aceste clasificări ale tumulilor, considerându-le necesare pentru a avea un limbaj comun, obiectiv, mai precis.

Ni se poate imputa că sunt multe ipoteze verificate insuficient. Este adevărat, dar drumul nu pare a fi fost "umblat", fiind dificil și uneori nesigur. Subiectului abordat credem că i se cuvine totuși atenție, mai ales că numeroși tumuli, aflați într-o stare avansată de degradare (unii fiind aproape definitiv pierduți), necesită urgent săpături de salvare.

Dintre aceste movile, ridicate din Bronzul timpuriu până la începutul erei noastre, ce păstrează informații numeroase și utile, foarte puține au fost cercetate organizat în județul Vaslui. Cei câțiva tumuli săpați organizat¹³, reprezintă un procent neînsemnat, ce nu a acoperit nici necesarul de săpături de salvare.

Situația se impune a fi considerată prioritară, necesitând acțiuni energice. Specialistul ar trebui să poată ajunge în timp util cu săpături de salvare, la oricare obiectiv arheologic.

Nefiind posibil și nici necesar să fie cercetați urgent toți tumulii cunoscuți, se impune efectuarea unei selecții, odată cu care să se țină seama de starea lor fizică actuală, de locul unde se află și de importanța probabilă a materialelor arheologice conținute.

Urgențe cu săpături de salvare se cuvin tumulilor aflați în perimetrul unor șantieri de construcții, ca și celor aflați în terenurile arabile, a căror înălțime a coborât sub 1 m. Mai grav este că unii tumuli datorită aplatizării avansate, încep să-și piardă personalitatea, fiind considerați forme naturale ale terenului, ieșind astfel de sub observație.

Privind reținerea ce se manifestă în rândul specialiștilor, ca factori de răspundere, ce apreciază că se consumă fonduri mari, adesea cu rezultate minime, este justificată (dacă nu se folosesc departajările efectuate de noi) Chiar dacă nu luăm în calcul mormintele princiare, unii tumuli pot avea un conținut important. Așa pot fi cei ce se află în jurul unor locuri istorice ca; Podul Înalt, Roșcani, Stăniilești, etc., ce pot conține resturi materiale, obiecte de epocă, sau pot fi osuare.

Cu referire directă la aceasta se naște întrebarea, unde au fost înmormântați zecile de mii de oșteni, turci și moldoveni, căcăzuți în bătălia de la 10.I. 1475? S-ar părea că nu se știe. Dispunem totuși de mărturiile polonezului Matei Strykowski¹⁴. Călător prin aceste locuri la 1575. Acesta afirmă că bătălia s-a dat pe malul lacului Racova, lângă apa Bârladului¹⁵, iar cadavrele celor căzuți în luptă ar fi fost arse. Din oasele carbonizate au fost clădite cinci movile mari, lângă care s-au ridicat și trei cruci de piatră. Călătorul văzând, un secol mai târziu, toate acestea cu ochii săi. Afirmatia este vrednică de crezare, fiind întărită indirect de C. Cihodaru, care a văzut că: "Pe șesul râului Bârlad, lângă mlaștina Racovei se află cinci tumuli"¹⁶

Continuând ideia de mai sus, ne întrebăm: dar conducătorii de prim rang ai populației bășinașe (ca și cei ai unor populații migratoare), decedați aici, pe aceste locuri, oare unde odihnesc? Foarte posibil ca pentru ei să se fi ales un loc priporos,

la obârșia unui pârâu, la mijloc de codri masivi, ridicându-li-se tumuli. Pe unii dintre aceștia credem că i-am descoperit noi. Folosind criteriile din tabelul nr. 1, coloanele 5 și 6, în ordinea urgenței se poate trece repede la dezafectarea și cercetarea lor, după un plan de lucru ante stabilit. În județ acțiunea poate fi defalcată teritorial, între muzeele orașenești, putând fi încheiate în 5 – 6 campanii de lucru.

Reducerea substanțială a unor costuri se poate face prin creșterea productivității muncii. Aceasta se poate obține prin mecanizarea a 60 – 70 % din lucrările de săpături. În acest scop propunem a fi utilizate tractoare ușoare, pe șenile, tip S 650, echipate cu lamă de buldozer. Ele trebuie dirijate să lucreze, din părți, reducând continuu suprafața și volumul movilelor. Specialistul care îl supraveghează permanent, dispune oprirea utilajului, la apariția primelor semne materiale.

Nu recomandăm nici într-un caz utilizarea excavatoarelor sau draginelor, a căror acțiune nu este controlabilă. Reținerile privind utilizarea acestor utilaje, ca și a mecanizării însăși nu apar fondate, ținând de lipsa de experiență, de scepticism, teamă, etc.

Referindu-ne la propunerea făcută de C. Varlam în "Complexele funerare – tumulare de pe cursul mijlociu al râului Bârlad"¹⁷, în care se propune declararea tumulilor drept monumente istorice, urmată de plantarea sau înierbarea lor, suntem de acord pentru tumulii ce natural se păstrează bine și nu prezintă un interes aparte. Pentru ceilalți tumuli, nu! Au așteptat destul! Acestora propunem să li se aplice dezafectarea, planificat și sistematic, prin săpături de salvare sau explorare, acesta fiind unicul mijloc de a *ai avea*, din punct de vedere arheologic.

TABEL Nr. 1

Anexa I

Tumulii din zona mediană a bazinului superior al râului Bârlad, cărora li se propune dezafectarea sau cercetarea arheologică

Nr. de ordine al tumulului	Denumire a tumulului	Cartarea topografică	Comune	Ce necesită săpături urgente de salvare	Ce necesită săpături ar – Total heologice sistematice	
1	2	3	4	5	6	7
2	Fără nume	Pe dealul Ciurea, la oca. 600 m V de satul Ciurea.	Poienari	2	-	2
5	- " -	În pădurea Rafaila, ua. 3, jos	Todirești	-	3	3
6	- " -	Pe izlazul Pietrosu, lângă pod.	Dumrești	-	2	2
9	- " -	Pe Coasta lui Melinte, la S, E și V de Fântâna lui V. Mariciuc.	- " -	4	1	5
11	- " -	În pădurea Dumrești, ua. 10, jos.	- " -	1	-	1
13	- " -	Pe izlazul Rafaila, lângă Stermic	Todirești	-	1	1
15	- " -	La Vulcani, pe tarlaua Cobăla	Vulcani	4	-	4
16	Stogul de Pământ	În pădurea Băcești, ua. 38	Băcești	-	1	1
17	La Momiște	În pădurea Dumrești, ua. 38	Dumrești	-	2 (3)	2 (3)
18	Movila Veșnică	În pârâul Suhuleț, la N de sat	Dumrești		1	1
19	LA Monic	În pădurea Dumrești, ua. 10, sus.	- " -	-	2	2
20	Pe Împușita	În pădurea Dumrești, ua. 13.	- " -		1	1
21	Fără nume	În pădurea Rafaila, ua. 43 – 44.	Todirești	-	2	2
22	- " -	Idem, ua. 41 – 42	- " -	-	1	1
23	La Lutărie	La NV de satul Dumbrăveni	Gârceni	-	1	1
Total		-	-	11	18 (19)	29 (36)

Pentru început se poate opera într-o zonă restrânsă, ca a noastră, aplicând atent și exploratoriu mecanizarea parțială a lucrărilor, părțile ei bune fiind net superioare celor negative.

Se anexează un tabel, provizoriu, cu tumuli descoperiți și descriși de noi până acum, repartizați pe două categorii (numai cei propuși pentru dezafectare). Pe harta anexată este prezentată situarea lor în teren. Tabelul cuprinde denumirile cunoscute ale orașelor și câteva date pe care le-am considerat necesare.

Încheiem aducând toate mulțumirile noastre, Dl. Prof. Dr. Dan Gh. Teodor, prof. Dr. Victor Spinei, de la Institutul de Arheologie din Iași și deasemeni Dl. Prof. Dr. Alexandru Andronic, pentru sprijinul acordat la întocmirea prezentei.

NOTE

¹ În legătură cu toponimul, boatcă, facem precizarea că în zonă el denumește și așezări umane, ca de pildă, Boatca, cartier în partea de NV a satului Tansa, județul Iași (fost sat de sine stătător (?), probabil cel menționat la 1816 și alt sat, Boatca, în comuna Dagâța, același județ, situat la 2 – 3 km, VNV, (cf. V. Chirica, M. Tanasachi, *Reportoriul arheologic al județului Iași*, I, Iași, 1984, p. 118). Dar și movile de pământ, ca acele două de la N de satul Tansa, precum și alte două, la sud de Suhuleț, pe Dealul Crucii, toate patru purtând denumirea de "boatcă" (Ibidem, II, 1985, p. 397). Referindu-ne la autorii care au dat răspunsuri la Chestionarul lui Al. Odobescu, VIII, p. 337 – 338, adăugăm, pe baza cercetărilor noastre că cele două movile, existente pe Dealul Crucii, acum aplatizate, nu sunt tumuli, ci semne de hotar între fostele moșii Bălcăuți – Hodoreni și Găureni. Se poate să fi existat și altele la N de Tansa.

² Atragem atenția asupra faptului că în actul de la 28 noiembrie 1399 (DRH, A, Moldova, I, doc. 9, B, p. 12), sunt indicate trei feluri de movile: "pârâu... până la dealul dou movili" "pisti Gârbovăț drept la deal, movila săpată" "pârâ la al triile movilă", apoi de acolo în gios, pren valea vecinicii movili" "Movilile săpate" ca și cele cu "piatră" (plantată în vârful lor), erau hotare între moșii. Cele (dou movile), ca și "Movila Veșnică", sunt tumuli, folosiți întâmplător, și ca semne de hotar.

³ Ghenuță Coman, *Statornicie, continuitate. Reportoriu arheologic al județului Vaslui*, București, 1980, p. 149, XXXII, 7.

⁴ În sprijinul celor afirmate, v. Dan Grigorescu, *La nord de Rio Grande*, Ed. Meridiane, București, 1985 și George Dennis, *Lumea etruscilor*, I, II, Ed. Meridiane, București, 1982.

⁵ Vom prescurta, după cum se obișnuiește, cu D = diametrul, cu L = lunginea, cu l = lățimea, cu Î = înălțimea, cu V = volumul, cu ua = parcelă a pădurii.

6St. Cucuș, Cultura amforelor sferice din depresiunea subcarpatică a Moldovei, *Mem. Antiq.*, IX = XI (1977 – 1979), p. 1410 – 162.

⁷ Pot aparține nu doar regilor, sau unor membri marcanți ai familiei regale, ci unor mari comandanți de oști, sau poate mari conducători spirituali. Tumuli mici "sateliți" nu i-am considerat "princiari"

⁸ Pârâul a fost bifurcat în două brațe, cel dinspre est s-a colmatat. Pe această "insulă" a fost ridicat tumulul.

⁹ Laturile de jos ale prisme au cca. 50 x 40 x 30 m, iar $\bar{l} = 3,8$ și 20 m. Cele de sus, ale tumulului propriu-zis, sunt de 30 m x 25 m x 10 m, $\bar{l} = 4$ m, iar $V = \text{cca. } 800 \text{ mc.}$

¹⁰ Cu $L = 13 \text{ m}$, $l = 9 \text{ m}$ și $\bar{l} = 3 \text{ m}$.

¹¹ Dimensiuni; $L = 60 \text{ m}$, $l = 10 \text{ m}$ și $\bar{l} = 4 \text{ m}$. Prin modul de amplasare și construcție, reprezintă fie o pistă falsă, pentru ducerea în eroare a profanatorilor de morminte, fie restul de pământ nefolosit la construcția tumulului de bază (de la nota 9).

¹² Se află lângă satul Dumbrăveni, comuna Gârceni. Este singurul tumul menționat de G. Coman în *Statornicie și continuitate*, p. 149, XXXII, 7.

¹³ Săpăturile efectuate de Dr. V. Spinei, V. Palade, R. Popescu și G. Coman.

¹⁴ Cf. Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade, XV, Vaslui, Studiu și documente*, p. 20.

¹⁵ Credem că pe vremea aceea, Racova, înainte de confluența cu Bârladul din cauza slabei înclinări a terenului și a pâlcurilor de sălcii, șerpuia printre foltane de stuf și păpurișuri, desfăcută în numeroase gârle, lăsând impresia unui lac.

¹⁶ G. Coman, *op. cit.*, p. 256 – 257 (și nota 24). Aceste movile – osuare, clădite pe un grind mai ridicat, se vor fi aflat undeva la SE de stația CFR Vaslui, fiind treptat acoperite cu aluviuni și, poate, nivelate cu buldozerul, cedând locul unor construcții recent ridicate.

¹⁷ *Carpica, II*, 1979, p. 217 – 230.

THE TUMULUSES FROM MEDIAN REGION OF UPPER BASIN OF BÂRLAD RIVER - Summary -

The explored region has been leveled almost continually since the third millennium B.C. due to the various and good conditions of living standard.

Among numerous materials vestiges remained from the autochthonous people as well as from some migratory people, the tumuluses have remained on these places.

From these, the author has discovered on an area of about 150 km², over 60 tumuluses; the author has considered them as being specifically to each culture (that has built them) and has classified the tumuluses after the general criteria, as:

A = form;

B = dimensions;

C = number;

D = emplacement in space,

and as special criteria:

a = tumuluses of cremation

b = tumuluses of inhumation.

The author has established in the explored region the data of tumuluses as being from the periods:

-between the Horodiștea – Foltești and Noua complex (only Sabatinovka eastern variant);

-between Hallstatt emd – the fourth century A.D.

The latter category has been divided in:

-usual tumuluses (of everybody);

-princely tumuluses.

The author has supposed tha each tumulus belonged to a group of related familias, they have been inherited by descendants, increasing on during of their using period.

It is estimated that the more numerous families had the greater tumuluses and their number is proportionally the duration and diemension the place that has created them.

From these eight developed princely tumuluaes, aixe belong to the indigenous people and twe belong to some migratory people.

The auther has proposed a delection of tumuluses in order to delva and to investigate them, depending on the presumed consequense of their content and of their physical atate.

He has supposed that their release to be made by means of some ligt eanipments (caterpillar tractors 65 H.P. equipped with bulldozer blade) and consid-ers that the excavators and draglienses action is a destroying one.

The week has enclosed a tabel of tumuluses kinds and a map with their emplacement on field.